

# PRAVICA

## Glasi krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-,-, za štiri leta Din 15-,-, za pol leta Din 30-,-; za inozemstvo Din 7-,- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelak, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

### Socializirajmo TPD!

Trboveljska premogokopna družba! — Kolikokrat smo že pisali o njej! Kolikokrat smo že pozivali slovensko javnost, da naj se zgane in pogleda v labirintske račune tega velekapitalističnega podjetja! Kolikokrat smo že naglasili, da bijejo razmere pri TPD moderni demokraciji, načelom socializma in pojmom krščanstva naravnost v obraz!

Kratek reasume vsega, kar smo do sedaj pisali o tej vse delovne sloje izkoriščajoči velekapitalistični družbi: 1. Po zlomljenem rudarskem štrajku leta 1923. je TPD dosegla, da so se izselili v Francijo in Belgijo vsi rudarski zaupniki in agilni člani rudarskih sindikatov, nad ostalo rudarsko čedo pa je zapel bič persekucij tako, da so se rudarji trumoma selili v Francijo in Belgijo. Kakor hitro pa je radi izseljevanja rudarjev nastala za družbo nevarnost, da bo treba ostalo delavstvo boljše plačati, ako ga bo družba hotela imeti na razpolago, so pritiskale skrivne temne sile in nadaljnje izseljevanje je bilo onemogočeno. — 2. Že med štrajkom 1923 je vlada dovolila družbi 5% povišek cen premoga. — 3. Javno izkazane dividende te družbe so znašale 50—60%. Poučeni krogi pa trdijo, da so ti še mnogo mnogo višji. — 4. Mesta upravnih svetnikov so honorirana na leto po 175.000 Din in čez, ena seja je plačana po 2000 Din in povrnjeni vsi stroški. Plače ravnateljev in višjih uradnikov so ogromne, bilančne in druge nagrade sijajne, voznine, potnine in dnevnice kraljevske.

5. Rudarske mezde so pasje. Rudarska stanovanja brlogi. Rudarje šikanirajo. Rudarje preganjajo. Rudarje kaznujejo za malenkosti eksemplarično. Rudarskih kolektivnih pogodb se ne drži. Iz zakona o zaščiti delavcev brijejo norce. Dela se čez ure. Dela se na akord. Varnostne naprave so pod ničlo. Težke nezgode so na dnevnem redu. Higijena je afrikanška. — To niso pretiravanja! To so dejstva.

6. Rudarji producirajo 30% več kot pred 3 leti. Zato so danes na cesti! Kajti TPD reducira. Reducira neusmiljeno. Reducira 2000—3000 rudarjev. Hoče znižati mezde za 10%. Hoče odvzeti družinske in draginske doklade, ker plača samo »delo«. Hoče, da delata od preostalih samo dva ših-ta, eden pa naj izmenjavajoč se »počiva«.

Zakaj?

Zato, ker baje obstoji nevarnost, da delničarji letos ne bodo prejeli čiste 50% dividende!

Zato in za nič drugega ne gre! Pa magari, da vsi rudarji skup poginejo!

Naše mnenje je: Tu gre za celokupno naše gospodarstvo: za industrijo, veleobrt, za državo, za privatni konsum in za tisoče delavcev!

To namreč stoji: Če se delničarjem TPD onemogočijo gorostasni profiti iz dela drugih na račun splošnosti, bo:

1. lahko premog znatno cenejši,
2. zaslužila več država na davkih,
3. lahko zaposleno vse delavstvo,
4. to delavstvo lahko eksistenčno plačano.

Razmere pri TPD so dozorele tako, da lahko uvidi slepec:

TPD je zaslužila objektivno parlamentarno preiskovalno komisijo! TPD je treba socializirati!

In še to-le delavstvu vseh strok in vsem merodajnim činiteljem:

Mnogo se govori o tem, da je »Zveza industrijcev« napravila generalni načrt, kako znižati delavstvu mezde vsepovsod. To naj se zgodi polagoma po posameznih strokah. Po tem na-

črtu je baje TPD določena za prvi korak, da uniči najjačjo delavsko stroko. Nato bi postopoma sledile druge stroke.

Vprašamo: Kaj bodo rodili taki peklenški naklepi?

Rotimo v interesu človeške družbe: Ne igrajte se z ognjem!

Tovariši! Stražimo zvesto, stojmo trdno, zakaj huda ura je prišla!

### Političen pregled.

Sporazum, ki sta ga sklenili radikalna in Radičeva stranka, je popolnoma razgalil Radičevce. V vsej nagoti se je pokazala sramotna Radičeva kapitulacija. Radič se je enostavno vrgel pred noge vladajoči radikalni stranki.

Pašič je z objavo sporazuma znova pritiskal brbljavega Radiča ob tla in ga prisilil, da glasuje za proračun, ki ga bo skupščina sprejela koncem marca.

Radikalni klub je zelo nasproten Radiču in njegovim politikim. Kjer le morejo, dajo poslanci svojemu ogorčenju duška proti Radiču.

V zvezi s tem napovedujejo belgrajski politični krogi spremembe v vladi. Te napovedi niso neverjetne, ako se pomisli, da Stojadinović v Ameriki ni dosegel nobenih pravih uspehov, da se Radič na vse strani z vsemi prepira in da celo nekateri Radičevi ministri niso zadovoljni s svojim položajem.

Zalitev papeževga nuncija po Stjepanu Radiču je prišla pred skupščino. Zunanji minister je moral dati odgovor, v katerem se ni o Radiču izjavil posebno laskavo. Obžaloval je, da je prišlo do neljubega spora z Vatikonom.

Proračunska razprava je v polnem teku. V par dneh se bo končala splošna razprava, ki je bila zadnje dni zelo malo zanimiva. Sedaj pride na vrsto podrobna razprava, ki bo trajala ves marec. Ta debata bo velike važnosti, ker bo mogoče spraviti v proračun še razne važne postavke.

Ker je bila vsled malo važne splošne razprave zadnje dni skupščina precej prazna, so se podali razni poslanci na agitacijo in so priredili povsod veliko shodov. Za muslimane v Bosni se zdaj potegujejo skoro vse stranke. Najprej je imel shod v Sarajevu Radič, za njim pa Pribičević.

V kratkem se bo vršilo izredno zasedanje Društva narodov v Ženevi. Veliko pozornost je vzbudilo, da je naš zunanji minister nenadoma odpotoval v Rim, da bi se tamkaj sestal z italijanskim ministrskim predsednikom. Poklicani parlamentarni činitelji prav nič ne vedo za cilj tega potovanja, ki je radi tega vzbudilo veliko iznenadenje. Nekateri mislijo, da morda namerava naša vlada skleniti z Italijani kako pogodbo.

Mi Slovenci se pogodb z Italijo prav nič ne veselimo, ker nam dosejše še niso prinesle ničesar dobrega. Bojimo se, da naši primorski bratje tudi ob tej priliki ne bodo prišli do nobenega zboljšanja svojega težkega položaja.

Za sejo Društva narodov se mednarodni politični krogi mnogo pripravljajo. Glavni točki razpravljanja bosta sprejem Nemčije v Društvo narodov in izpopolnitev mest v svetu Društva. Hočejo ustanoviti dve novi mesti v svetu, za kar se pred vsem potegujeta Poljska in Španija. Poljska deluje z vsemi močmi, da bi premagala ovire, ker se Anglija in Švedska protivita temu, da bi se ustanavljala nova mesta v svetu Društva narodov. Radi tega bo francoski minister Briand odšel v London, da izve

stališče angleških politikov v tem vprašanju. Gre pri tem vprašanju za to, da ne bi katera izmed velesil dobila prevelike moči v Društvu narodov. Poljska bi vodila svojo politiko v skladu s francoskimi interesi, kar je tudi pravi vzrok, da Anglija Poljski ni naklonjena.

V Franciji je vlada v neprestani krizi, vendar je dosedaj še premagala vse napore opozicije, da vrže vlado. Finančni zakoni so bili v senatu sicer sprejeti, vendar vlada prepričanje, da bo opozicija v zbornici močnejša in bo finančne predloge odklonila. Briand bi potem stavil vprašanje zaupnice.

V kolonijah in na Kitajskem se je začelo novo vstaško gibanje. Tako v Maroku kakor tudi v Sudanu so pričeli upori vstašev. V Siriji so vstaški Druzi ponovno pričeli z napadi na francoske čete. Na Kitajskem so se boji med četami Čang-co-lina in Vu-pej-fuja, katera podpirajo Angleži in Amerika, in narodno armado, ki je komunistična in jo izdatno podpira Rusija, ponovno poostri. Sedaj zmagujejo komunistične čete, ki imajo premoč in so po zmagi nad Vu-pej-fujem sedaj v boju s Čang-co-linom.

### Doslednost levičarskih marksistov.

Levičarski marksisti od »Delavsko-kmetijskega lista« (DKL) so izključili iz svojih vrst bivše komuniste Makuca, Štuklja in Sedeja z utemeljitvijo, da po svojem delu pospešujejo Kristanov menjševizem. Kljub temu seveda propagirajo z menjševiki, od katerih se baje ločijo načelno, enotno strokovno fronto proletarijata, v minulem volivnem boju pa so njihovi zaupniki in pristaši socialnim demokratom krepko pomagali lagati, slepariti, terorizirati in dejansko napadati.

Zato se nam čudno zdi, kako so drugi boljševidi pridejo do tega, da v zadnji številki DKL napišejo ob priliki izida volitev v D. Z. članek »Pasivna bilanca«, ki ga v naslednjem, kar se tiče glavnih izvajanj ponatiskujemo:

Za zavedni del delavskega razreda, ki se ni izneveril revolucionarnemu maksizmu, nobene volitve ne bi smele biti samo lovljenje glasov in mandatov, temveč akcija za razširjanje marksističnih načel med najširše plasti delavstva. Glavni volilni odbor ZDSZJ (Svetek, Štukelj) pa je to programatično stran volilnega boja popolnoma zanemaril. Brez programa, kakor klerikalci in demokrati, so se vodile volitve tudi s strani vodilnega odbora ZDSZJ. To je velik minus, to je velika škoda in greh, ker ravno v tej volilni kampanji, ko so se indifereentne množice delavstva malo razgibale, bi se moralo proti klerikalcem in demokratom nastopati pred delavstvom s socialističnim programom in neopredeljene in zapeljane delavce pridobiti za marksizem. Glavni volilni odbor pa je vso svojo delavnost posvetil samo pridobivanju glasov po receptu lovljenja glasov meščanskih strank.

Glavni volilni odbor pa sploh ni imel nobenih načel. Če bi jih imel, ne bi mogel pogajati se za kompromis s klerikalci in demokrati. In ko se je kompromis razbil, je glavni volilni odbor v »Delavcu« objavil, da do sporazuma ni moglo priti, ker so klerikalci in demokrati zahtevali zase preveč mandatov. Kompromis se je razbil na številu mandatov in ne na principielnih nasprotstvih! Kompromis je pa bil dosežen pri uradniški skupini, in sicer tak kompromis, da so socialisti dobili 2, meščanske stranke pa

8 mandatov. Taka breznačelnost je delavce samo demoralizirala. Vsled takega kompromisarstva so delavske množice dobile utis, da je vseeno ali glasujejo za socialiste ali pa za meščanske stranke, ker med obema ni nobenih načelnih razlik. To so posledice nenačelne volilne kampanje.

Že med volitvami je opozicija v združenih delavskih strokovnih organizacijah v svojem programu obsodila od komisarjev izdelani volilni red. Potek volitev nas je še bolj utrdil v zahtevi, da je sedanji volilni red treba spremeniti. Sedanji volilni red nima nobene socialistične lastnosti. Volitve niso niti tajne, niti direktne, za nameščence je ustanovljena posebna kurija (skupina), volilni red naravnost napeljuje in omogočuje sleparije. Volilni red omogoča vsak pritisk in teror delodajalcem, tako da so pri teh volitvah v celih tovarnah glasovali delodajalci za delavce. Volilni red nadalje daje veliko moč v roke tistim, ki volitve vodijo. Ker so te volitve vodili sedaj kristanovci, so z volilnim redom nad vse zadovoljni. Zgodi se pa lahko, da vlada razpusti zbornico in postavi demokrata ali klerikalec za komisarja in v takem slučaju se bo ost obrnila. Volilni red se mora takoj spremeniti tako, da bo odgovarjal socialističnim principom.

Če bi glavni volilni odbor ne vodil pogajanj s klerikalci in demokrati za kompromis in če bi mesto breznačelnih volilne kampanje lovljenja glasov vodil principielno razredno kampanjo, bi bili rezultati mnogo boljši in bi bilanca volitev ne bila tako pasivna. Dobili smo sicer v primeru z drugimi listami največ mandatov, a v glavnem v pridobivanju delavskih mas za socialistične ideje je bilanca volitev popolnoma pasivna. — (Op. Vse debelo tiskano podčrtalo uredništvo »Pravice«.)

Take torej bere DKL menjševikom! V pretežni večini ima tudi prav. Vsled tega se nam zdi tem bolj čudno, kako more to glasilu vkljub vsem tem dejstvom pledirati samo za večino 31 (menjševikov + 8 boljševidov + 2 Bernotovca) v novi zbornici. In to v času, ko je ministrstvo za socialno politiko s tihim privoljenjem socialnih demokratov črtalo iz registra Delavskih zbornic vse glavne strokovne organizacije levičarjev! V času, ko socialnodemokratski voditelji Jugoslavije zagotavljajo eksponentom srbske buržuazije, da bodo že oni likvidirali komunizem v državi, ako dobijo »svobodne roke« pri volitvah v Delavske zbornice v državi! V času, ko je levičarjem Jugoslavije po socialnodemokratskih zaslugah onemogočena udeležba pri volitvah. V času, ko je C. R. S. O. J. (= Centralni radniški strokovni odbor Jugoslavije) proglasil bojkot volitev v belgrajsko del. zbornico, utemeljujoč svoj korak s posebno resolucijo! V času, ko socialni demokrati sede v vseh delavskih ustanovah skupaj s samostojnimi demokrati!

Slovensko delavstvo takemu pisanju ne bo reklo »pesek v oči«, ampak: Sleparija! Taki so sodrugi od DKL kot napadani Kristanovi menjševiki! Ne po vaših besedah, po vašem delu vas bo delavstvo sodilo! In to je nasilja v celoti podpisalo in zagovarjalo!

Slovensko delavstvo hoče odkrite besede, stvarnega strokovnega dela! Prevarante bo nagnalo.

### »Za kršč. socializem«

Kdor hoče prav umeti idejo krščanskega socializma, mora prečitati to zelo potrebno brošuro. Dobi se v kolportážnem oddelku »Slovenca« v Jugoslovanski tiskarni v Ljubljani.

## Jugoslovanska strokovna zveza.

### Zveza tovarniškega delavstva.

Tržič. Skupina »Strok. zveze tov. delavstva v Tržiču« ima svoj redni letni občni zbor v ponedeljek dne 1. marca ob 8. uri zvečer na galeriji v »Našem domu«. Dolžnost vsakega člana je, da se občnega zbora udeleži!

Tržič. Član skupine S. Z. T. D. in prosvet. društva sv. Jožefa Anton Premru, kočijaž v predilnici, je umrl 24. jan. Mož je bil skozi in skozi značaj in katoliškega prepričanja. Njegovim svojem izrekamo naše sožalje. On pa naj počiva v miru!

### Zveza papirniškega delavstva.

Vevče. Zdravnik OUZD gosp. dr. Bogdan Drč stopa s 15. t. m. v 17. leto svoje službe v vevčih papirnici. Poleg tega je skozi 3 leta oskrboval papirniško delavstvo v Goričanah-Medvodah. Med bolniki papirniškega delavstva in g. zdravnikom je v teku 16 let prišlo le malo diferenc, kar je prišlo, je bilo povečini zunanega značaja radi izplačila boleznine in hranarine. Papirniško delavstvo ve, koliko bojev je moral naš g. zdravnik prestat od OUZD in to radi napakega domnevanja, češ da je predober za bolnike itd. Vemo kake boje je imel z gospodi, od katerih bi ne pričakovali tega, najsi bo v Vevčah kot v Ljubljani. Posrečilo se mu je urediti v tovarniškem prostoru nov ambulatorij, dostopen tudi zunanjim članom OUZD. Posrečilo se mu je pomnožiti ordinacijske dni v Vevčah od 2 na 3 dni v tednu. V ambulatoriju se je vpeljala domača lekarna, stalno zdravstveno službo z rešilno postajo. (Lekarno in rešilno postajo ter pisarniško delo vodi zelo uspešno g. Delorenzi iz Vevč, za kar mu je delavstvo zelo hvaležno.) Pa kaj bi vse naštevati, to so zasluge v zadnjih letih našega zdravnika. Papirniško delavstvo mu v njegovi težavni, dostikrat nehalni službi, kliče na mnoga leta ter ga prosi, da mu vnaprej stoji na strani ter mu zagotavlja v vseh ozirih podpore.

Skupina Vevče. Smrt nam je pretekli teden ugrabila dva zvesta člana naše organizacije, in sicer Štibriča Fr., starega 62 let ter Kocjana Fr., starega 78 let. Pokojna sta bila dobra člana. Posebno tov. Štibrič je še eden izmed redkih, ki so pred 30 leti orali pri nas ledino. S kakim ponosom je pripovedoval, kako so prve čase našega gibanja zborovali v gozdu ter se skrivali. Ko smo dobili zastavo, je bil zastavonoša s presledki do svoje smrti. Na kolike delavske slavnosti in prireditve jo je ponesel (Tržič, Jesenice, Medvode, Ljubljana) in kako ponosen je bil nanjo. Še bolan se ni ločil od nje. Ko smo pred leti praznovali 25 letnico, je radi slabosti moral izpred oltarja oditi v zakristijo. Na nobenem shodu ni manjkalo rajnega Štibriča. Pokopali smo ju eden za drugim z zastavo. Rajni Štibrič je zapustil ženo in dva nepre-

skrbljena otroka, eden komaj rojen. Počivajta v miru tovariša! Spominjali se vaju bomo v molitvi. Preostali družini izrekamo sožalje.

### Strokovna zveza rudarjev.

Zagorje ob Savi. Vabimo vse člane in somišljenike na občni zbor »Strokovne zveze rudarjev«, ki se bo vršil v nedeljo dne 28. t. m. ob treh popoldne v dvorani »Zadružnega doma« v Zagorju. Dnevni red: 1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. poročilo odbora in preglednikov; 3. volitev odbora; 4. slučajnosti. K obilni udeležbi vljudo vabi odbor.

Trbovlje. (Shod poslanca dr. Gosarja.) V nedeljo dne 14. t. m. ob 9 popoldne se je vršil v Društvenem domu velik shod, na katerem je poročal poslanec dr. Gosar. Podrobno je orisal parlamentarizem vseh držav, dokazujoč, da delavec nima od tega parlamentarizma prav nič. Pri nas hočejo celo ukiniti ministrstvo za socialno politiko, edina inštanca, ki jo ima delavec za zaščito svojih interesov. Pomudil se je dolgo tudi pri redukciji rudarskega delavstva po T. P. D., ki si hoče nagromaditi še večje dobičke na račun delavstva. Pozival je navzoče poslušavce, da v skupni borbi podpro borbo »Jugosl. kluba«, ki bo v parlamentu storil, kar mogoče, da v največji zimi ne bodo metali delavcev na cesto, ker redukcija ni stvarno utemeljena. Besedo je dobil tudi komunist Marcel Žorga, ki je poudarjal, da je potreben skupen nastop za delavske interese v tem kritičnem času. Nato so bile prečitane resolucije. Prva Žorgava, druga »Jugoslov. strokovne zveze rudarjev«. Resolucije so bile slične, radi tega je poslanec radevolje sprejel Žorgovo resolucijo, kolikor se je tikala skupnosti. Sprejeti sta bili soglasno. Končno je poslanec pozival rudarje, da naj gredo vsak v svojo organizacijo, da se tako skupno ramo ob rami borijo za svoje interese, nakar je predsednik shod ob 12. uri v lepem redu zaključil.

Zabukovca. Skupini Strokovne zveze rudarjev v Velenju in Zabukovci sta poslali potom centrale Rudarske zveze na ministrstvo za rude in šume in na ministrstvo za socialno politiko naše nove zahteve, da se dajejo rudarjem draginjske doklade pri državnih premogovnikih kot svoječasno. Gospod poslanec Pušenjak je stavil na g. ministra tozadevno vprašanje in zahtevo, da se zopet uveljavijo za rudarje državnih premogovnikov ugodnosti pogodbe iz 1. 1923. Kakor se nam poroča, je vladna večina zahtevo g. poslanca z večino odklonila. Ker pa draginja vedno narašča in je beda naših družin prikipevala do vrhunca tako, da je naš položaj zelo obupen, smo se odločili, da ne nehemo prej z našimi zahtevami, dokler se našim upravičenim zahtevam ne ugodijo.

Hrastnik. Vsled odpuščenja rudarjev so naši zaupniki brzojavno prosili poslanca dr. Gosarja, naj priredi v nedeljo dne 21. februarja shod. Dr. Gosar se je temu klicu odzval ter prišel že dopoldne ob pol 10 v Hrastnik. Shod je bil pri Logerju na Hribu. Socialni demokrati so sklenili, shod razbiti. Naročili so protigovornika Golouha ter se pri konzumu koncentrirali. Bilo jih je kakih 25, večji del steklarjev, ki bi stvarno ne spadali poleg. Vseh ljudi je bilo okroglo 250. Prvi je poročal uvodoma o političnem položaju, pozneje pa o gospodarskem s posebnim ozirom na redukcijo rudarjev dr. Gosar. Ni čudno, da je čutil g. Golouh potrebo, da je kot drugi govornik malo udaril po SLS ter priporočil socialistično stranko. Ko je uvidel, da delavstvo ni zadovoljno s politično debato, je začel govoriti bolj stvarno. Ponovil je skoro vse dr. Gosarjeve besede. Za g. Golouhom je hotel poročati o stanju stvari tov. Križnik iz Trbovelj. Socialisti — steklarji — so mu vpadali v besedo in ker se njih stvar ne tiče, so pač hoteli razbijati. Pomagal jim je neki jecljavi »Svobodaš«, ki je delal prav neolikkane dovtype. Tako je potekel čas. Dr. Gosar je moral oditi, s tem pa je bil tudi shod zaključen.

Omenjeni Golouh je leta 1921. v konzumu tako napadal socialiste, da se je bilo za zjokati.

Popoldne so imeli Korunovci shod pri konzumu. Naši rudarji so hoteli resno razpravljati in so se shoda polnoštevilno udeležili. Govorilo je več govornikov, ki so vsi samo agitirali za socialno demokratsko organizacijo. Ta shod ni rodil nobenega rezultata v vprašanju rudarskih redukcij. Ob istem času je bil pri g. Plazniku shod Bernotovcev. Govoril je g. Leskovšek iz Celja.

### Poselska zveza.

Občni zbor »Poselske zveze« se vrši v nedeljo dne 28. t. m. v Mestnem domu ob 5 popoldne. K obilni udeležbi vabi odbor.

### Prometna zveza.

Tukajšnja direkcija drž. žel. je izdala obvestilo za vse vlakospremno in strojno osobje, ki potuje službeno v Nagykanizso, da jim daje kolodvorski restavrat v Murakeresztur 30% popust pri jedi in pijači.

Članom bolniškega fonda dir. drž. žel. v Ljubljani. Centralna uprava humanitarnih fondov je obvestila tukajšnjo direkcijo drž. žel. z odlokom št. 963 od 3. dec. 1925, da je centralni upravni odbor na seji z dne 28. nov. 1925 sklenil, da se izplačilo denarne pomoči za hrano v kopališčih, ki je bilo objavljeno v okrožnici št. 111/VI z dne 18. jun. 1925, s 1. januarjem 1926 ukine.

Okrožnica o nagradah za čezurno delo za delavsko osobje. Od 1. februarja 1926 pa do odobrenja novega pravilnika za pomožno osobje po čl. 6. zakona o državnem prometnem osobju se odobrava, da se delavcem

drž. promet. ustanov poleg izplačila njihove osnovne dne za delo v redovnem času, plača: 1. za čezurno delo ob delavskih 50%; 2. za čezurno delo ob nedeljah in praznikih 100% na njihove osnovne dne; 3. delavcem-učencem pod 18. letom starosti se ne dovoljuje čezurno delo kakor tudi ne delo ob nedeljah in praznikih. S tem se spreminja in dopolni rešenje MS Br. 6705 od 18. avgusta 1923 in ukinjuje rešenje Generalne Direkcije Državnih Železnica Broj 15.169/23 od 12. nov. 1923, kot vsa ostala temu nasprotujoča rešenja.

### Delavska zveza.

Preska. V nedeljo, dne 28. t. m., ob 3 popoldne se bo vršil shod »Delavske zveze« v Preski v Društvenem domu. Govoril bo tov. Fr. Žužek. Vsi delavci in delavke, naši somišljeniki na shod! Ker se bo po shodu DZ vršila tudi konsumna skupščina, je dolžnost vseh članov konsuma, da se je udeležijo in ob tej priliki izrazijo svoje mnenje glede konsumne prodajalne; kajti tu je edino prava prilika, da se pogovorimo o konsumnih zadevah.

Stanko Keše:

### Mednarodna anketa o delovnih pogojih v rudarstvu.

Upravni svet mednarodnega urada dela je na svoji seji meseca oktobra lanskega leta glasom resolucije, ki je bila sprejeta na sedmi mednarodni konferenci dela, naročil delovnemu uradu, naj ta prične s preiskavo delovnih pogojev v rudarstvu celega sveta. Odobril je tudi od ravnateljstva predloženi načrt, obenem pa je sestavil komisijo šestih svojih članov, 2 delojemalcev, 2 delodajalcev in 2 vladnih zastopnikov. Naloga te komisije je, skrbeti za izpeljavo tega načrta.

V bistvu so vse rudarske strokovne organizacije izrazile željo, da se odstranijočasne nezdrave konkurenčne razmere na premogovnem tržišču. Mednarodni urad dela pa je svoje delo osredotočil na preiskavo delovnega časa, dopusta ter na plače rudarskih delavcev v premogovnikih vseh držav.

Ti delovni pogoji se lahko preiščejo na dva načina; enkrat kot činitelj, ki bi vplival na stroške proizvodnje in pa na množino produkcije, nadalje bi pa tvorili bistveni del o eksistenci rudarja — Lebenshaltung —. Vsled tega je zelo važno dognati, iz raznih premog. producirajočih držav, v kakem razmerju stoji mezda na pram produkciji, na drugi strani pa je važno vedeti, kaj si domači rudarski delavec za svojo plačo lahko nabavi. Z ozirom na delovni čas bi se moralo uvesti isto načelo. Torej, preiskati se morajo potemtakem vzroki konkurence, kakor tudi življenjski pogoji rudarskih delavcev. Z ozirom na mezdne razmere je potrebno izvedeti,

Flisek Viktor:

### Proletarec.

Stavka! je jeknilo na ulico. Za kruh! za življenje! so podivjali tisoči.

Spustili so težka kladiva in vstali od sajastih kotlov. Prišli so iz temnih votlin, opotekajoči se, mrki in od plišev jim je kapljala ilovnata voda.

Vzravnali so suhljata telesa, ožarala so vdrti lica in zakipelo je v njih: do zmage... za pravico!

»Strgane smo, bose; otroci lačni,« se je mešalo v hrupu.

»Po gospodi! podavite jih!« so podžigale ženske.

Stisnili so pesti, da se je oluščilo strnjeno blato.

Ob cesti so se začele odpirati nizke delavske hišice in pridružili so se novi... novi. Raztrganih srajc so prihajali brez pokrival in izpod hlačnic se je svetila koža...

Trdo, neodločno so stopali...

Zadaj so tiščali otroci in se razlezli v verigo, ki se je pomikala po debelim prahu...

»Na shod!« se je izvil nekje glas. »Na shod!« je zabučalo sunkoma, pretrgano...

Črn goreč val se je okrenil in izlil po široki poti proti odprtemu zborovalnemu prostoru.

V veliko, rdeče pleskano dvorano so se nagneli ljudje. Ponehal je otročji glas in utihnile so ženske.

Na nerodno zložene oderske deske tam spredaj se je dvignil mož. Tičal je v oguljenih hlačah in lasje so mu šli po vetru. Potegnili so luknjavim škornjem po podu in razpletali...

»Tovariši! Sotrpini! V blatu smo se rodili in v prahu živimo!... Delo je naš sad, tolažba kletev!... Stroji nas meljejo in zemlja žive požira... Iz groba se selimo v grob... Kapitalu smo se rodili, zanj umiramo... Raztrgana je naša koža in med prsti nam krvave žulji. Ta kri,« je govoril in pomolil razpraskano roko, »ne bo obledele. Živela bo, ko bo iz nas prah... Živela, ker je poštena in preganjana.«

»Živela bo!« je zabobnelo v dvorani, da se je dvignila sapa in so mahali suhi venci, ki so viseli od stropa.

»Hlapci smo,« je nadaljeval. »Če so dvignili bič, smo upognili vrat. Če so nas pritiskali s peto, se nismo izvili.

Ljudje smo... pokorni, krotki... Nismo krčili pesti, ne dvigali glav. Prosili smo samo, da bi bil v naših hišah mir...«

»Prosili, pa nas niso slišali,« je napolnilo dvorano.

»Zato smo odtegnili roke,« je drgetal Polc, »in obstala so kolesa...«

V trgu so se pokazali vojaki. Mlad, gladko obrt častnik je vodil stotnijo. Svečano resno je dvignil sabljo in grdo gledal, da so se poskrili bosopeti razčukančki.

Delavci so mrko sprejeli vojake, ko so prodirali v vas. Na shodu so se mrmraje razlezli, da je dosegel častnik govorniški oder.

»V imenu zakona ukazujem, da se zborovalci razidejo,« je zapovedal odločno.

»Mir! Vojaki puške!« je padlo med zborovalce, da so jezno zagoreli.

Na povelje so se zajedli vojaki s puškinimi kopiti med gnječo in jo razganjali. Otročad je udrila skozi vra-

ta, može je pa razpalilo. Krčli so mišičave roke in obrazi so jim pobledele...

Le dvignil naj bi Polc, pa bi se dvignile izžete koščene postave in udarile golih rok na vojake... brate... Mož bi se zagrtel v moža, slep... neizprosen... Še iz nizkih domov bi prišli, goli... umazani... divji...

»Stojte!« je miril Polc, da je polegla razpaljenost in so se začele parjene gruce razhajati.

»Z nami!« je pozval častnik Polca, ko se je izpraznila dvorana...

Polca so gnali orožniki. Člen veržice, ki mu je uklepala roke, se je zajedel na žulj, da se je zasolila črna kri. Stopal je pokoncu. Njega ni mogla streti moč železnega sklepa, ki mu je tiščal zaestje. Le včasih je stresel glavo, da so mu zavihrali lasje in je vzdihnil. Na ženo se je spomnil. Čakala ga je in mislila nanj. Sinčka je gledal... bodočnost... Slikal si ga je junaka, moža močne volje... Saj v njem je bilo zdravje in razum...

Stavka se je nadaljevala. Po temnih, stisnjenih luknjah, po mračnih

koliko znaša ta mezda pri produkciji ene tone (1000 kg) premoga. Gre namreč za to, da se primerjajo mezde od ene tone pod-premoga z drugimi državami. Pri tem se seveda ne more iti preko tega, da se na tak način odmerjena mezda zaračuna na zlati podlagi. Preiskati se mora nadalje tudi, kakšno vlogo ima delovni čas na stroške, ki nastanejo pri proizvodnji ene tone premoga. Zategadelj je prepotrebna ugotovitev ne samo dnevnega normalnega delovnega časa v posameznih državah, temveč tudi število storjenih delovnih ur posameznega delavca. Ta enketa se tudi raztegne na sledeča vprašanja: 1. trajanje zakonitega delovnega časa v posameznih državah; 2. pa na faktično stanje delovnega časa z ozirom na različno izpeljavo teh zakonov posameznih držav. V zvezi s tem se mora ugotoviti, kako ima delavska zakonodaja v raznih državah urejeni dohod za delo in odhod (Die Zeit für Ein- und Ausfahrt von und zur Grube), kakor tudi trajanje delovnega časa tistih rudarskih delavcev, ki so zaposleni pri takem delu, ki je neobhodno potrebno za vzdrževanje obrata. Končno se mora v posameznih državah dognati tudi tisti delovni čas, ki zakonito predvideva podaljšanje istega kakor one delavske kategorije, ki pridejo pri takem delu v poštev. Mednarodni urad dela je že dobil tozadevno gradivo in poročilo iz raznih držav,\* ter bo podal rezultat svojega dela na svoji prihodnji seji v Ženevi.

\* Za Slovenijo odnosno Jugoslavijo je poslala v poštev prihajajoče gradivo tudi »Strokovna zveza rudarjev«.

## Proti kapitalizmu.

(Nadaljevanje.)

Na mesto te so se razpasle družbe, ki imajo svoje interesne skupnosti. V tem velikomestnem človeštvu se kaže velikansko nasprotstvo med kapitalom in delom, med družbo in skupnostjo. Zato veliko mesto danes hrepeni po neki skupnosti, po tistem, notranjem življenju, po naravno-uravnanim življenju. V proletariatu se pojavlja težnja po novi kulturi. Toda vse te življenske moči lahko usahnejo, ako ni za njih razvoj naravnih predpogojev. Vse govorjenje o ljudski skupnosti je neumnost, dokler se dela tako, kot bi tega sploh ne bilo. Ako tako velik del ljudstva trpi telesno in duševno — potem ljudska skupnost sploh ni mogoča.

Kapitalizem smatra delovno moč kot nekako vrednost. In vrednost te vrednosti, to je plača, se ravna po naročilih in povpraševanju. Zaradi tega »zakona« o plačah je delavec prepuščen najhujšemu izkoriščanju. Ako vlada dobra konjunktura, potem se pritegne k delu tudi rezervna armada brezposelnih, ko pa konjunktura preneha, so mase zopet na cesti. Zaradi tega stradajo in žive v velikem uboštvu cele družine, nesteto življenj je uničenih. Različne zbornice so danes le še shema brez odlo-

čilnega vpliva. V industriji je zopet vzvečelo tako zaničevano pogansko suženjstvo, katerega pa danes nihče ne graja in ne biča. Toda Bog hoče, da je človek prost in brez temeljitega vzroka naj nihče ne omejuje človekove svobodne volje. Proletariat pa ima danes le še svobodo, da ali v tem suženjstvu bedno životari ali pa brez kruha enostavno pogine. Gorje onemu, ki se drzne temu sistemu upirati in ga kritizirati. Pri prvi priliki ga postavijo na cesto, njegovo ime pri delodajalski zvezi na črno listo, ali pa dobi pri odpustu temu odgovarjajočo opazko v delavsko knjižico. Zaradi pogodbe je podjetnik prisiljen, da takega ne sprejme v službo. In tak delavec ne dobi dela — nikjer. Kot brezposelni postaja po trgih in čaka, da ga kdo najame — za smešno ceno. Velika podjetja sploh ne sprejemajo delavcev brez predhodne zdravniške preiskave. — Bolni se ne sprejemajo in kdor je dopolnil 40. leto, tudi ne dobi več službe, četudi je zdrav. V tem so bili pogani pred 2000 leti pač boljši ljudje. Njihovi sužnji so jim bili res stvar z neko določeno vrednostjo, za katero je treba skrbeti vsaj v toliko, da se ohrani delovna moč. Delavec v naših dneh pa je manj kot suženj v starem veku. Podjetnik kupi od njega le njegovo delovno moč. Drugo pa prepuusti socialni zakonodaji in dobrodelnim ustanovam. Zdi se, da je to dovolj. Pa ni! Kapitalizem je med tem spoznal, da tudi s svojo navidezno dobrotelstvom ne doseže nič in je opustil tudi to. Vsi poskusi delavstva priti ven iz teh razmer n. pr. z ustanovami — vse se zatre že v kali — navidezno se seveda razruši samo ob sebi, a za to navideznostjo stoji — kapitalizem. Preje je priden delavec postal lahko predelavec in mojster. A sedaj vedno bolj stopajo na taka mesta poklicni ljudje, ki so prišli iz posebnih šol. Sin naj ima nekoč boljše življenje kot oče in mora študirati. Posledica tega je, da stopajo akademsko naobraženi na vedno nižja mesta v industriji in je s tem vzeta delavstvu vsaka možnost napredovati zaradi pridnosti in praktične izkušnosti.

Najhujše pa je, da je stroj s svojo popolno smotrnostjo in matematično natančnostjo zavdal delavstvu tako miselnost, da veruje le to, kar se da znanstveno matematično dokazati. S tem si je materializem in ateizem vladajoče buržuazije priboril vstop v proletarsko dušo in tam oprostil vezi one iracionalne življenske sile. Na mesto nekdanje skupnosti je stopil nekaj solidarizem, družina je postala krog in prostor, kamor se hodi jesti in kjer se spi in v dimu tovarniških dimnikov se je izgubila vera v dobrega, pravičnega in vsevednega Boga. To je v medijh obrisih slika današnjega proletariata.

(Dalje prih.)

**Zahtevajte »PRAVICO« po vseh gostilnah in javnih lokalih, posebno še v industrijskih krajih**

kletih so se shajali uporneži in pri-segali do konca... do zmage...

Vojastvo je krožilo po revirjih, stražilo rove, pohajalo po praznih cestah in nagajalo sramežljivim dekletom...

V noči pa se je utrgala tu in tam plašna Judeževa senca in se plazila na delo. Tiho so stopali ti škarijoti in izginjali v globino.

Drugo jutro pa so bili oni najglasnejši. »Če propademo, bo palica in kamen. Iz našega smeha bo jok, kožo nam pretolčejo v podplat,« so strašili. »Saj vedo, čemu stavkamo! Kdor nam pogleda v obraz, ve kje je pravica. Naša telesa so kosti, ker nam je kri izšlo delo. V otrocih je jetika in glas naših žen, je glas smrti.« Pa četudi poginemo, vztrajajmo,« so kričali siti.

Polca so potisnili v ječo. Sodnik mu je čital iz obtožnice, da je vplival na razpoloženje delavstva in ga dotiral v stavko. Skratka, da je nevaren hujšak in da ruje proti obstoječemu družabnemu redu.

Pole se je pomaknil k zamrežene-mu oknu in gledal vrvež tam zunaj.

Oprijel se je železnih palic, kot bi hotel prodreti na ulico...

Zena mu je pisala, da je odpuščena, da so vsi odpuščeni in da bo stavka najbrž izgubljena... Suho je bilo to njeno poročilo, a njemu je povedalo vse...

Popadel je kovan sklep, ga stresel, da so mu zatekli prsti, a zaman. Zmujen se je vrgel na slamnico...

V revirjih je postalo neznosno. Prihajalo je orožništvo in strašilo po trgu. Stavkokazi so se množili, a ječe polnile...

V hišah se je oglasil glad. Strast se je umaknila razsodnosti. Na licih se je pokazala skrb... strah... izumiranja...

Tisto jesensko jutro so prišli na delo. Mrki so se postavili v vrste in gledali v tla. V duši so začutili kes, da so tukaj, ponižani, udani. Poguma pa niso imeli, da bi odšli. Spoznali so, da so zapisani prokletstvu. Tiho so pograbilii orodje in zopet hiteli med črne skale v smrt. Za njimi je bilo slišati smeh zmagovalcev...

## Kriza v državnih rudnikih.

O tej priobčuje dunajska »Mittel-europäische Wirtschaft« sledeče značilne vrstice:

»Obširno državno rudarstvo Jugoslavije je zabredlo v resno krizo, ki je povzročila, da je vlada sklenila, postaviti to velevažno gospodarsko panogo na čisto nov temelj. Gre predvsem za državne premogokope, ki so bili prva povojna leta zelo plodonosni. Vse industrije so se obnovile in ustanovljale nove. Ta hitri napredek v industrijski podjetnosti je tako dvignil potrebo po premogu, da produkcija domačega premoga ni zado-stovala. To ugodno stanje pa ni držalo dolgo. Neprestanemu zmanjševanju industrije je sledilo manjše povpraševanje po premogu, obojemu pa znižanje premogovnih cen. Leta 1925. so postali pasivni sledeči državni premogovniki: Brdnik, Maslovare, Zabukovca, Ugljenik, Sanski, Most itd.; dalje svetovnoznani železrudnik Ljubije (pasiva 11.000.000 dinarjev) in Zenica (drž. delež 65%) za 3—4 milijone Din.

Jugoslovansko ministrstvo za šume in rude je spričo tega kritičnega položaja sestavilo strokovno komisijo, ki naj bi preštudirala vsa v poštev prihajajoča vprašanja in izdelala primerne predloge za reorganizacijo državnega rudarstva. Predlog, ki predlaga v glavnem komercializacijo rudnikov, bo v najkrajšem času predložen ministrskemu svetu. Kot glavni vzrok za krizo rudarstva navaja komisija način budžetiranja, ki po birokratičnih določbah drž. uradov nasprotuje na celi črti trgovskim načelom. Drugo oviro tvorijo zastareli predpisi o nabavi materiala (za instalacijo itd.). Tretjič pa državni rudniki vsled birokratične uprave ne morejo konkurirati s privatnimi podjetji v pogledu kreditov, zapadlosti plačil itd. Ta konkurenca se ne omejuje samo na domača tla, marveč se zelo močno čuti tudi iz inozemstva. Državni obrati imajo danes po svojih skladiščih nagromadenega ogromno premoga in rud. Na te ugotovitve se opira predlog komisije za komercializacijo rudnikov, pri kateri naj bi imela privatna inicijativa in inozemski kapital čim večjo vlogo.

Te vrstice povedo mnogo. Za hrbti slovenskega rudarja se vrše danes silno važne reči...

## Iz viničarskih krajev.

Jajna beseda vsem tistim, ki so mnenja, da so funkcionarji strokovne zveze viničarjev postali zadnji čas preveč predrzni, to je, da so si upali objaviti v svojem glasilu »Pravica« nekaj pritožb o kritivcah, ki se godijo viničarjem od strani delodajalcev.

Primorani smo povedati v imenu naše viničarske zveze javno na tem mestu to-le:

Resničnost naših pritožb je vselej podprta z utemeljenimi dokazi in pa pričami ter si potem kot tako upamo

povedati tudi naravnost v brk največjemu gospodu ne glede na stan ali druge okoliščine. — Resnica ne sme molčati iz strahu, kaj morda poreče ta ali oni. Ko se ne bodo godile članom naše organizacije nobene krivice več, ne bomo mi imeli o ničemer poročati ali dopisovati, kar bi bilo v prvi vrsti za nas same najbolj razveseljivo, ker potem bi bili viničarji veliko, če ne povsem, na boljšem. — Zato boste pa gospodje v prvi vrsti sami morali poskrbeti, ako hočete ne-ljube vesti odpraviti in da vam ne bodo prišle več v javnost.

Predvsem moramo javno naglasiti da nekateri naše tozadevno dopisovanje v »Pravici« napak berejo in napačno pojmujejo (vedoma ali nevedoma), ter smatrajo to kot blatenje in napadanje gotovih oseb. Tako se je vsaj zadnji čas naznanilo nekemu gospodu. Če že kdo zna brati časopis, smo mnenja, da bi ga moral tudi on razumeti. Vsem takim povemo, da nimamo namena, voditi v časopisju kako osebno gonjo, v splošnem v vseh naših dopisih ali pritožbah, strogo upoštevamo nedotakljivost osebne časti in značaja. Po našem prepričanju osebni napad ne spada v borbo za naše pravice, tudi ne za pokret naše organizacije.

Kot organizacija se tudi ne bomo ozirali na posamezne osebe, kakor tudi ne na morebitne intrige pri gospodarjih, katerim služijo naši glavni boritelji za viničarske pravice, odnosno voditelji našega organizacijskega pokreta. Vse take poizkuse, ribariti v kalnem, bomo onemogočili, ker stoji za nami dobro združena armada viničarjev, katera si je v svesti, da sega naš glas v srca celokupnega viničarskega ljudstva! Glas vsakega posameznika, gromec glas željnega po pravici! In ta glas postaja dan za dnem močnejši in brez uspeha bodo vsa nasprotna pretiravanja in načrti, kakor se pravici ustavljati.

Zatorej le mirno kri, gospodje! Rajši več vsestranske resnice in pravičnosti ter bodite zadovoljni, da brani naše interese kršč. sodjalna organizacija! Brez zamere!

Bili smo primorani povedati to javno. Upoštevajte te besede.

## Tedenske novice.

**Za starostno zavarovanje delavcev.** Poslanec dr. Andrej Gosar je vložil na ministrstvo za socialno politiko vprašanje radi izvajanja zavarovanja za starost, onemoglost in za slučaj smrti v smislu zakona za zavarovanje delavcev. To zavarovanje bi se imelo po § 208. tega zakona izvesti najpozneje do julija lanskega leta.

**Skupščina I. delavskega konsumnega društva, za prodajalni Svetje in Dev. Mar. v Polju** se bo vršila v nedeljo, dne 28. februarja ob 3 popoldne v Društvenem domu v Preski in Dev. Mar. v Polju. Člane prosimo, da se je polnoštevilno udeleže. — Načelstvo.

**Poizkušeni samomor.** V kino »Matica« v Ljubljani se je zastrupil z li-

Oprija se so se sosedna vrata in v vežo se je stegnil mož, da vidi, kaj pomeni ropot. »Oblegane selijo!« ga je zmrazilo, pa se je umaknil...

Na ulici je bilo razmetano pohištvo. Stol je izgubil nogo in omara je dobila režečo spranjo. Tam po kupu cunj se je motal Ivanček in gledal ljudi, ki so se shajali okoli mame, ki je jokala...

Vsi so jo tolažili. Nikdo pa ni rekel, k nam pojdeš, z nami boš jedla. Nacetova, katere mož je bil na Francoskem, se je zrinila do Marjetice.

»Naš je pisal,« je začela. »Ne ustraši se!«

»Ivan!« se je zravnila in zastrmela Marjetica.

»Ponesrečen!« je končala sosedka in se umaknila.

Marjetica je zajokala, da so se raztekali ljudje. Križem so držali roke, ko so odhajali...

**Agitirajte  
za »Pravico«!**

zalom 12 letni dijak Viktor Repič. Z rešilnim vozom so mladega samomorilca prepeljali v deželno bolnico, kjer so mu takoj izprali želodec in ga s tem rešili smrti. Vzroka samomora dijak ni hotel povedati.

**Zopet poverba na pošti.** Vsled velikih nerednosti na pošti v Litiji se je izvršila nenadna revizija poslovanja, ki je dognala primanjkljaj 139.890 dinarjev. Tamkajšnje poštarico Zoro Borštnar so aretirali.

**Ljubljansko porotno zasedanje** se odpravi v ponedeljek dne 1. marca.

**Strokovna šola za pletenje** se odpravi v Ptuj.

**Ponesrečen v gozdu.** Pri sekanju bukev v Zagorici na Dolenjskem je padla bukev na županovega sina Antona Zajca iz Beča. Revez je kmalu po nesreči umrl.

**Nesreča.** V kartonažni tovarni Bonach na Količevem je stroj za rezanje papirja odrezal levo roko v zapestju 19 letni Mariji Klopčič. Dekle se je nezvestno zgrudilo na tla. Navzoči tovariši so ponesrečenko za silo obvezali, kasneje jo je pa rešilni voz prepeljal v ljubljansko bolnico.

**Velika poverba.** Blagajnik agencije češkoslovaškega broderskega sindikata v Novem Sadu je ponesrečil 300.000 Din in pobegnul.

**Zaprte šole.** V Sarajevu so zaprli vse šole, ker je v mestu izbruhnila škrlatinka.

**Velika dediščina siromašne rodbine.** Josip Kolb, dninar v Veprovacu se je izselil pred 15 leti v Ameriko. Doma je zapustil ženo in dve hčeri. Sprva jim je večkrat pisal, kmalu pa je popolnoma umolknil in nihče ni vedel, kaj je z njim. Z največjim trdom si je rodbina vnapredje služila svoj kruh. Pred kratkim pa je dobila njegova žena od našega generalnega konzulata v Chicagu obvestilo, da je njen mož umrl ter zapustil premoženje v celokupni vrednosti 100.000 dolarjev.

**Smrt na vešalih.** Pretekli teden so v Osijeku obesili roparskega morilca Pavla Minčetiča, ki je lansko poletje v Bošnjacih umoril in oropal starčka Nikoliča in njegovo ženo.

**Žalostna smrt.** V Sisku je bil pred letom umorjen 70 letni trgovec. Morilca niso mogli izslediti. Med osumljenici je bil tudi trgovec Murković. Dasiravno je tajil in mu niso mogli nič dokazati, so ga vendar držali v preiskovalnem zaporu. To je Murkoviča tako potro, da je v zaporu zblaznel ter v težkih mukah umrl. Zapustil je ženo in dva otroka. Nedavno so pa v Slavoniji ujeli razbojnika, ki je pri zasliševanju priznal, da je on umoril trgovca v Sisku.

**Velika nesreča z granato v Belgradu.** Vojaki so na malem Kalimegdanu našli majhno granato, ki je ležala tamkaj še iz vojne dobe. Podporočnik Mestanović je začel v krogu več drugih častnikov granato preiskovati in ostalim razlagati njen sistem. Končno je vrgel granato na tla, češ, da je vsled dolgega ležanja na prostem postala nenevarna. Granata je pa tisti trenutek eksplozirala in šest častnikov odnosno vojakov težko ranila. Mestanoviču je granata raztrgala nogo; ko se je zavedel težke poškodbe, je hipno potegnil revolver in se ustrelil v glavo. Ostal je na mestu mrtev.

**Srebrniki v jezeru.** V Maksimirskem parku v zagrebški okolici se vrše že dalje časa dela za izsušenje tamkajšnjega jezera. Pretekli teden so delavci ne daleč od obale zapazili v jezerskem blatu srebrni avstro-ogrski goldinar. To jih je napotilo, da so

začeli iskati novce po blatu z zavihanimi rokavi. Našli so ravno petdeset srebrnikov.

**Popravek.** V zadnji številki »Pravice« se nam je pri članku »Manifest pionirjev iz Rochdala« vrnila ne ljuba napaka. Pravilno se mora glasi sledeče: Ta manifest je sestavil eden izmed 28 tkalcev, ki so l. 1844. (in ne 1894.) ustanovili prvo delavsko konzumno društvo na Angleškem. — Uredništvo.

## O našem konzumu.

(Nekaj iz konzumske skupščine.)

Minilo je 30 let, kar je pokojni Krek ustanovil Prvo delavsko konzumno društvo.

Vzporedno z udejstvovanjem kršč. socialne ideje na kulturnem in političnem polju, naj bi se udeleževala tudi na gospodarskem potom raznih zadrug. S ponosom lahko stopi naš mali narod pred velike in močne narode s svojo zadrugno organizacijo.

Pa kakor drevo ne zraste v enem dnevu — tako je z zadrugništvom. Postopoma, preko težav, uspehov in neuspehov koraka človek, družba, zadruga.

Prvo delavsko konzumno društvo zaznamuje v svojem 30. letu mnogo uspehov in neuspehov, vendar je v upanju in trdni volji korakati čvrsto naprej, vzgajajoč svoje člane v dobre, ponosne zadrugnike.

Človeško delo je nepopolno. Če menite, da more življenje posameznika, družbe, zadruga biti brez hib ali pogrškov, se motite. Toda tu nastopi dolžnost slehernega zadrugarja, da hibe predočuje, preprečuje, odpravlja. Recimo, da v vaši zadrugi ni ena ali druga stvar v redu. Zberite se, pretresite položaj od vseh strani ter postavite predloge načelstvu, obč. zboru. Pogrešamo stvarne kritike, pogrešamo novih direktiv, katere morajo prihajati iz sodobnih potreb posameznih poslovalnic, posameznih članov.

Kaj naj nam je zadruga? Predvsem bi morali čutiti, da je zadruga naša skupna last, da je njen uspeh in procvit nam vsem v čast, ponos in korist, nasprotno njen neuspeh naša sramota, naša škoda.

Kaj smemo zahtevati vse od naše konzumne zadruga? Da nas postreže (po realnih cenah kot pravimo) z dobrim blagom, da nam da takozvani popust, dividendo po doseženem uspehu, in tretjič, da podpira kulturno stremljenje članov, naših kršč. soc. organizacij v razmerju krajevnih uspehov poslovalnice.

Med vojno in prva leta po vojni je mnogo članov pristopilo, ker jim je takrat zadruga nudila več in cenejše kot privatna trgovina. Mnogokateri bi se poslužili svojih članskih pravic nakupovanja tudi sedaj, če bi zadruga dajala blago nižje kot druga trgovina in povrh še letni popust. Tak član smatra konzum za molzno kravo, katero meni le molzti, ne pa krmiti. Drugič pa, sedanji svetovni gospodarski organizem zahteva, da tudi sleherni zadruga z njim koraka, sicer jo stre in uniči. Naše zadrugno gospodarstvo mora iti po izkušeni poti privatnega gospodarstva le-to še bolj izpopolnjuje na zadrugni podlagi s čim številnejšim sodelovanjem vseh članov.

Če je zadruga last članov, je tudi njen obstoj odvisen od članov, njihovega udejstvovanja kot zadrugarjev.

Če se člani za zadrugo ne brigajo, so do nje brezbrizni, zadruga hira in izhira. Naša zadruga tu pri vas je

vaša in obstoji dokler vi hočete, dokler imate prepričanje, da vam je potrebna in koristna in jo v tem prepričanju dvigate, izpopolnujete, podpirate.

Zadrugni pojem se protivi misli, da bi se prisiljeno, umetno držala in vodila kaka zadruga. Tako početje je brez zmisla in trajnosti. Današnja skupščina nima drugega namena kot da se stvarno, resno pogledimo v vprašanje ali hočemo zadrugo ali ne. Vem, da ste vi vsi, ki ste prišli na zborovanje zato, da zadruga ostane, drugega ne rečem kot to, bodimo dosledni. Če smo se odločili za zadrugo, potem za njo na delo, odstranjujmo napake, dajajmo ji poleta in smernice — predvsem pa, podpirajmo jo!

## Dopisi.

**Tržič.** Ob priliki volivnega boja so našim sodrug in sodružice očitali in pripovedovali delavstvu, da smo v zvezi z liberalci in celo z Orjuno v boju proti delavskim interesom. Kdo je bil v zvezi, pa očitno kaže to-le dejstvo: V tovarni P. Kozina so bili imenovani kot zaupniki za razdeljevanje kovert dva socialisti in en demokrat. Volitve pa so pokazale, da do tega mesta niso bili imenovani upravičeni, ker je večina delavstva oddala glasovnice za listo kršč. soc. delavstva. Svobodoljubneži so se nasilno vrnili za zaupnike dogovorjeni med seboj. To je bila liberalno-socialistična zveza.

**Hrastnik.** Prosveta. Na »Krekovi socialni šoli« je predaval v nedeljo 21. t. m. g. prof. Iv. Dolenc o zgodovini krščanskega socializma. G. predavatelj je s svojim domačim in prijaznim nastopom osvojil vse poslušavce ter napravil najboljše razpoloženje. Prihodnjo nedeljo predava g. prof. dr. Capuder.

**Iz Kisoce pri Zagorju.** Boj za Delavsko zbornico je izpadel po volji socialdemokratov in komunistov, ker so lahko s sleparijami dosegli uspehe. Na sestankih so nam ti »prijatelji« obljubovali vse dobro tege sveta, da so jih delavci volili na razna zaupniška mesta in v načelstvo Bratovske skladnice. Vse njihove obljube o pravičnem zastopanju delavstva pa danes zelo bridko občutimo. Kakšen red imamo danes v bolniški blagajni? Nadzorstvo so izročili upokojenemu orožniku, dočim rudniški upokojenci niso vredni te službe, čeprav bi marsikateri potreboval. Za domače reveže se ne brigajo ti ljudje, ampak le kimajo, kar jim višji predlaga. Za bolnike je blagajna vedno prazna in opešane delavce najrajši zdravijo z odpustom. Taki so torej naši »prijatelji«, ki delavce poznajo le takrat, kadar ga rabijo, ko pa delavec rabi njih, jih pa ni nikjer. Zato je treba, da se čim prej otresemo teh ljudi in se pridružimo organiziranemu delavstvu v Jugoslovanski strokovni zvezi.

**Vevče—Dev. Mar. Polje.** Kakor vsako leto smo želeli imeti tudi letos občni zbor podpornega fonda za delavce, in sicer v nedeljo dne 14. t. m., kjer bi se naj podalo poročilo o poslovanju v preteklem letu, ter izvolili novi delegati za tekoče leto. V Medvodah in Goričanah se je isti v popolnem redu tudi izvršil. — Zastopnik podjetja pri podpornem fondu je bil o občnem zboru obveščen ter izrekel željo, da se ga osebno

udeleži. Zadnji dan, to je v soboto, pa je došel dopis, kjer je polno sumničen in končno prepoved občnega zbora, oziroma se proglašajo za neveljavno izvoljene odbornike na tem občnem zboru. Diktira se delavstvu, kako se bo volilo in kje. Dopis je bil v nedeljo delavcem, ki so se zbrali k občnemu zboru, na vpogled, ter je radi takega nastopa proti delavstvu od strani podjetja na zboru povzročil dovolj nepotrebnega razburjenja. Hoteli smo zvedeti od predsednika fonda, kaj je bil vzrok temu odstavku. Dognali smo, da sta se dva člana samostojne delavske »Unije« pritožila, češ mi ne gremo v klerikalno društvo na zbor. Naše delavstvo dobro ve, da je podporni fond za vse delavstvo, nikdar se ni delalo strankarsko. Vedno je bilo vabljeno na občni zbor vse delavstvo in tam si je svobodno izvolilo odbornike. Letos se nam pa menda hoče vsiliti indirektno odbornike, ki jim delavstvo ne zaupa. Tako se bo tudi tu strankarstvo začelo, a ne po naši krivdi. Več o tem pozneje.

## Krekova mladina.

**Iz centrale.** Vse dopise za naš list »Pravico« naj se pošlje redno do vsake nedelje centrali Krekove mladine in ne uredništvu. — Da dobimo novih moči v naših podružnicah, priredi centrala enodnevni tehnično organizatorični tečaj za okoliške podružnice v Ljubljani. Tečaj se bo vršil na nedeljo. — Kraj in čas sporočimo pravočasno v »Pravico«. Vse podružnice naj pridno delajo za priprave našega mladinskega kongresa, ki se vrši v začetku meseca junija t. l. in sicer po navodilih zadnjih okrožnic.

**Seja načelstva Krekove mladine** se bo vršila v petek 26. t. m. v društvenih prostorih na Starem trgu 2, I. nadstr. Udeležba obvezna.

**I. seja pripravljalnega odbora** za I. kongres krščanske socialistične mladine se bo vršil v četrtek 4. marca v prostorih Krekove mladine v Celju.

**Sv. Miklavž pri Ormožu.** Občni zbor tukajšnje podružnice se bo vršil v nedeljo, 28. t. m. v društvenih prostorih pri Sv. Miklavžu. Dolžnost vseh članov in članic je, da se ga polnoštevilno udeleže. — Odbor.

**»Krekova mladina« Celje.** Tukajšnja podružnica »Krekove mladine« uprizaro v nedeljo dne 28. t. m. točno ob 4 popoldne v veliki dvorani Narodnega doma v Celju igrokaz »Sin« v 4 dejanjih. Spisal E. Gangl. Vabimo vse prijatelje naše mladine. Predprodaja vstopnic v tajništvu Jugoslov. strokovne zveze, hotel »Beli volk«.

## Razno.

**Stavka rudarjev.** V Moravski Ostrovi so stopili v stavko delavci v treh premogovnikih. Pričakuje se, da v kratkem stopijo v stavko delavci še v nadaljnjih sedmih rudnikih. Rudarska strokovna organizacija je izdala že oklic na vse rudarje, da povsod prenehajo z delom.

**Radodarna štoklja.** V Chandlerville v Ameriki se je neki rodbini v teku enega leta rodilo pet otrok. Dne 30. januarja 1925 so se rodili trojčki, 28. januarja 1926 pa dvojčka. Mati je stara 30 let in ima poleg teh še štiri starejše otroke.

**Delavskim družinam priporočamo trgovino z mešanim blagom našega somišljenika Leopolda Lozarja.**

Draga Micka! Hvaležna sem ti, da si me poučila in upeljala v Konzumno zadrugo, vendar sem zadnjič govorila z neko prijateljico, ki ni bila naklonjena Konzumu in ta me je strašila, da Konzum lahko propade in člani bi morali plačevati zgubo. Ti si stara zadrugarica, povej mi kaj je na tem resnice?

Ljuba Tončka, stvar ni tako nevarna kot ti je slikala tvoja prijateljica. Jamstvo pri našem I. delavskemu konzumnemu društvu je omejeno na dvojni delež. To se pravi če bi Konzum propadel zgubiš mogoče delež 25 Din, katerega si pri vstopu vplačala, v skrajnem slučaju bi pa morala doplačati še en delež 25 Din. Celotno jamstvo znaša torej le 50 Din. Če zakupiš mesečno 1000 Din dobiš koncem leta 30% popust, ki znaša 300 Din, tako da boš dobila že prvo leto 310 Din več kot znaša delež z jamstvom vred.

Draga Micka, najlepša hvala za tvoj pouk. Sedaj bom pa že znala odgovoriti moji prijateljici, ko prideva zopet skupaj!